

Sprawa C-481/19

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 ust. 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

21 czerwca 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Corte costituzionale (Włochy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

6 marca 2019 r.

Strona wnosząca skargę kasacyjną:

D.B.

Druga strona postępowania kasacyjnego:

Commissione Nazionale per le società e la borsa (CONSOB)

Przedmiot postępowania głównego

Postępowanie wпадkowe w przedmiocie zgodności z konstytucją art. 187 quinquiesdecies decreto legislativo (dekretu ustawodawczego) nr 58 z dnia 24 lutego 1998 r. zainicjowane przez Corte di cassazione (trybunał kasacyjny) w ramach postępowania kasacyjnego pomiędzy D.B. a Commissione nazionale per le società e la borsa (krajową komisją do spraw spółek i giełdy, zwaną dalej „CONSOB”).

W szczególności, D.B. wniósł do Corte di cassazione skargę kasacyjną od wyroku Corte d'appello di Roma (sądu apelacyjnego w Rzymie) z dnia 20 listopada 2013 r., którym sąd ten oddalił sprzeciw złożony przez D.B. względem uchwały CONSOB z dnia 2 maja 2012 r., mocą której wprowadzono niektóre sankcje administracyjne w stosunku do D.B. w związku z przestępstwem administracyjnym przewidzianymi w art. 187 bis ust. 1 lit. a) i c) oraz w art. 187 quinquiesdecies decreto legislativo nr 58/1998 w brzmieniu obowiązującym w dacie wystąpienia okoliczności faktycznych w sprawie.

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Dokładna wykładnia i moc prawna art. 14 ust. 3 dyrektywy 2003/6/WE, jako mającego nadal zastosowanie *ratione temporis*, oraz art. 30 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 596/2014. W szczególności, czy wyżej wymienione przepisy prawa należy interpretować w ten sposób, że pozwalają one państwu członkowskiemu odstąpić od ukarania tego, kto odmawia udzielenia odpowiedzi na pytania właściwego organu, z których może wynikać jego odpowiedzialność za czyn niedozwolony podlegający karze w drodze sankcji karnych lub administracyjnych o charakterze „karnym”, a w przypadku udzielenia na to pytanie odpowiedzi przeczącej, czy przepisy te są zgodne z art. 47 i 48 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw UE”), także w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zwanego dalej „ETPC”) w związku z art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (zwanej dalej: „EKPC”) oraz wspólnych dla państw członkowskich tradycji konstytucyjnych.

Podstawę prawą stanowi art. 267 TFUE.

Pytania prejudycjalne

„czy art. 14 ust. 3 dyrektywy 2003/6/WE jako mający nadal zastosowanie *ratione temporis*, i art. 30 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 596/2014 należy interpretować w ten sposób, że pozwalają one państwom członkowskim na odstąpienie od ukarania tego, kto odmawia udzielenia odpowiedzi na pytania właściwego organu, z których może wynikać jego odpowiedzialność za czyn niedozwolony podlegający karze w drodze sankcji administracyjnych o charakterze »karnym«?

b) w przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na tak postawione pytanie pierwsze, czy art. 14 ust. 3 dyrektywy 2003/6/WE, jako mający nadal zastosowanie *ratione temporis*, i art. 30 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 596/2014 są zgodne z art. 47 i 48 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, także w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w przedmiocie art. 6 EKPC oraz wspólnych dla państw członkowskich tradycji konstytucyjnych, w zakresie, w jakim nakładają sankcje również na tego, kto odmawia udzielenia odpowiedzi na pytania właściwego organu, z których może wynikać jego odpowiedzialność za czyn niedozwolony podlegający karze w drodze sankcji administracyjnych o charakterze »karnym«?”

Przywołane przepisy prawa Unii

Artykuł 14 ust. 1 i ust. 3 dyrektywy 2003/6/WE.

Artykuł 12 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2003/6/WE.

Artykuł 23 ust. 2 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 596/2014.

Artykuł 30 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 596/2014.

Artykuł 47, 48 i 52 ust. 3 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

Przywołane przepisy prawa krajowego

Artykuł 187 quinquiesdecies decreto legislativo nr 58/1998 dotyczący ochrony działalności nadzorczej Banca d'Italia (banku Włoch) i CONSOB. W szczególności, z jednej strony, wskazuje się jego wersję mającą zastosowanie do okoliczności faktycznych będących przedmiotem postępowania głównego, zgodnie z którą: „[p]oza przypadkami przewidzianymi w art. 2638 kodeksu cywilnego każdy, kto nie stosuje się w terminie do poleceń CONSOB lub opóźnia wykonanie jej zadań, podlega grzywnie administracyjnej w wysokości od pięćdziesięciu tysięcy EUR do miliona EUR” i mocą której ustanowiono grzywnę administracyjną, w wysokości od pięćdziesięciu tysięcy EUR do miliona EUR za odmowę udzielenia odpowiedzi w czasie przesłuchania zarządzanego przez CONSOB, oraz, z drugiej strony, wersję analizowanego artykułu w brzmieniu zmienionym przez decreto legislativo nr 129/2017, który w ust. 1 przewiduje: „[p]oza przypadkami przewidzianymi w art. 2638 kodeksu cywilnego podlega grzywnie zgodnie z niniejszym artykułem każdy, kto nie stosuje się w terminie do poleceń Banca d'Italia i CONSOB lub nie współpracuje z tymi organami w celu wykonania [ich] odnośnych zadań nadzorczych lub opóźnia ich wykonanie”.

Artykuł 187 octies ust. 3 lit. c) decreto legislativo nr 58/1998 dotyczący zadań powierzonych CONSOB, do których należy uprawnienie do „przeprowadzenia przesłuchania każdego, kto może mieć informacje co do okoliczności faktycznych”.

Artykuł 187 bis ust. 1 lit. a) i c) decreto legislativo nr 58/1998, który przewiduje czyn niedozwolony o charakterze administracyjnym w postaci wykorzystywania poufnych informacji.

Artykuł 184 decreto legislativo nr 58/1998, który przewiduje przestępstwo w postaci wykorzystywania poufnych informacji.

Konstytucja Republiki Włoskiej, w szczególności: art. 24 ustęp drugi; art. 111 ustęp drugi, który ustanawia „zasadę równości stron” w postępowaniu sądowym; art. 117 ustęp pierwszy, który przewiduje, że „władza ustawodawcza jest sprawowana przez państwo i regiony zgodnie z konstytucją, a także ograniczeniami wynikającymi ze wspólnotowego porządku prawnego oraz zobowiązań międzynarodowych” i art. 11, który zatwierdza „ograniczenie suwerenności niezbędne dla porządku zapewniającego pokój i sprawiedliwość między Narodami”.

Zwięzłe przedstawianie okoliczności faktycznych i postępowania

- 1 Po zakończeniu postępowania w sprawie nałożenia sankcji wszczętego przeciwko D.B., CONSOB, uchwałą z dnia 2 maja 2012 r., zastosowała wobec tego ostatniego kilka sankcji administracyjnych zgodnie z decreto legislativo nr 58/1998, a w szczególności, jego art. 187 bis ust. 1 lit. a) i c) dotyczącym wykorzystywania poufnych informacji, a także jego art. 187 quinquiesdecies, z powodu kilkukrotnego przesunięcia przez D.B. daty przesłuchania, na które został wezwany, oraz jednokrotną odmowę udzielenia odpowiedzi na pytania, które mu zadano, kiedy stanął się przed CONSOB. Istotnie, ten ostatni przepis nakłada sankcje na „każdego kto nie stosuje się do poleceń CONSOB w terminie lub opóźnia wykonanie jej zadań” i został wprowadzony przez włoskiego ustawodawcę w ramach realizacji ogólnego obowiązku współpracy z organem nadzorczym, przewidzianym w artykule 14 ust. 3 dyrektywy 2003/6/WE.
- 2 W oddzielnym postępowaniu karnym stwierdzono, iż D.B. dopuścił się przestępstwa wykorzystywania poufnych informacji przewidzianego w art. 184 tego samego decreto legislativo nr 58/1998. Za to przestępstwo D.B. ustalili z prokuratorem karę, której wykonanie warunkowo zawieszono, jedenastu miesięcy pozbawienia wolności i grzywny w wysokości 300 000 EUR, zastosowaną przez sąd w ramach postępowania przygotowawczego prowadzonego przez Tribunale di Milano (sąd w Mediolanie) w dniu 18 grudnia 2013 r.
- 3 Przeciwko wyżej wymienionej uchwale CONSOB z dnia 2 maja 2012 r. D.B. złożył sprzeciw do Corte d'appello di Roma (sądu apelacyjnego w Rzymie), podnosząc, między innymi, niezgodność z prawem sankcji nałożonej na niego na podstawie wspomnianego art. 187 quinquiesdecies. Wyrokiem z dnia 20 listopada 2013 r. Corte d'appello di Roma sprzeciw oddalił.
- 4 Od rzeczonego wyroku D.B. wniósł zatem skargę kasacyjną. Postanowieniem nr 54 z 2018 r. Corte di cassazione poruszył przed Corte costituzionale (trybunałem konstytucyjnym) pewne zagadnienia w zakresie zgodności wspomnianego artykułu 187 quinquiesdecies z konstytucją.

Zasadnicze argumenty Corte di cassazione przy podnoszeniu pytania o zgodność z konstytucją

- 5 Corte di cassazione wskazuje nie tylko na ewentualną sprzeczność art. 187 quinquiesdecies z krajowymi normami konstytucyjnymi, tj. art. 11, art. 24 ustęp drugi, art. 111 ustęp drugi i art. 117 ustęp pierwszy włoskiej konstytucji, ale także na domniemaną niezgodność wspomnianego artykułu z EKPC, Międzynarodowym paktem praw obywatelskich i politycznych (zwanym dalej: „paktem międzynarodowym”) oraz kartą praw UE.
- 6 Z jednej strony Corte di cassazione podnosi, że wspomniany art. 187 quinquiesdecies, wprowadzony przez włoskiego ustawodawcę w ramach

wykonywania obowiązku współpracy z organem nadzorczym, przewidzianego w prawie wtórnym Unii, w szczególności w art. 12 ust. 2 lit. b) i art. 14 ust. 3 dyrektywy 2003/6/WE, jest konstytucyjnie bezprawny w części, w której sankcjonuje niewykonanie w terminie poleceń CONSOB lub spowodowanie opóźnienia w wykonaniu obowiązków tej ostatniej, także w przypadku, gdy podmiotem jest ten, przeciwko któremu CONSOB prowadzi dochodzenie dotyczące ewentualnego popełnienia przestępstwa podlegającego sankcjom o charakterze zasadniczo karnym.

- 7 Ponadto Corte di cassazione pyta, czy wyżej wymieniony obowiązek współpracy, w przypadku gdy uważa się, że ma on zastosowanie również w odniesieniu do tego samego podmiotu, przeciwko któremu prowadzone jest dochodzenie, jest zgodny z art. 47 ust. 2 karty praw UE, a także z art. 6 EKPC i art. 14 paktu międzynarodowego. W tym zakresie Corte di cassazione z jednej strony zauważa, że EKPC i pakt międzynarodowy uznają, odpowiednio w sposób dorozumiany i wyraźny, prawo każdej osoby do niepodejmowania czynności zmierzających do samooskarżenia oraz prawo do milczenia, nawet w kontekście postępowań administracyjnych, których celem jest nałożenie sankcji o charakterze zasadniczo „karnym”, takich jak to przeprowadzone przez CONSOB wobec D.B. Z drugiej strony Corte di cassazione przypomina, że całe uregulowanie decreto legislativo nr 58/1998 wchodzi w zakres stosowania prawa Unii Europejskiej zgodnie z art. 51 karty praw UE i że brzmienie art. 47 ust. 2 tej ostatniej zasadniczo pokrywa się z brzmieniem art. 6 ust. 1 EKPC. Dlatego art. 47 należy interpretować - zgodnie z art. 52 ust. 3 wspomnianej karty – zgodnie z wykładnią nadaną wspomnianemu art. 6 przez ETPC.
- 8 W szczególności, zdaniem Corte di cassazione, wyżej wymienione „prawo do milczenia” oraz, ogólniej, prawo do obrony, powinny mieć zastosowanie, poza postępowaniem karnym, także w trakcie przesłuchań zarządzonych przez CONSOB w ramach jej działalności nadzorczej, która może poprzedzić wszczęcie postępowania wiążącego się z sankcjami o charakterze „karnym” w stosunku do tego, kto został zidentyfikowany jako sprawca czynu niedozwolonego. Istotnie, wspomniany Corte uważa, że wobec osób oskarżonych o popełnienie czynu niedozwolonego polegającego na wykorzystaniu poufnych informacji powinno zostać uznane prawo do nie bycia zmuszonym, pod groźbą ciężkiej grzywny, takiej jak ta zastosowana wobec D.B., do złożenia zeznań, które mogą zostać następnie wykorzystane jako dowody przeciwko tym osobom.
- 9 Na poparcie takiej interpretacji wspomniany Corte di cassazione przedstawia nie tylko art. 24 włoskiej konstytucji, ale także art. 6 EKPC, zgodnie z jego wykładnią dokonaną przez ETPC, oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zwanego dalej: „Trybunał Sprawiedliwości UE”) w przedmiocie ochrony konkurencji, z której wywodzi się zasadę, zgodnie z którą Komisja nie może nakładać na przedsiębiorstwo obowiązku udzielania jej odpowiedzi, poprzez które ta ostatnia byłaby zmuszona ustalić istnienie naruszenia, podczas gdy zamiast tego Komisja zobowiązana jest do przedstawienia dowodów co do [wystąpienia] wspomnianego naruszenia.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 10 Corte costituzionale uważa, że przedstawiona przez Corte di cassazione wątpliwość co do zgodności z konstytucją polega zasadniczo na zbadaniu, czy jest konstytucyjnie uzasadnione sankcjonowanie, na mocy art. 187 quinquiesdecies, tego, kto w trakcie przesłuchania zarządzanego przez CONSOB w ramach wykonywania jej obowiązków nadzorczych, odmawia udzielenia odpowiedzi na pytania, z których mogłaby wynikać jego odpowiedzialność oraz, w szczególności, na ustaleniu, czy przywołane przez Corte di cassazione „prawo do milczenia” ma zastosowanie, poza postępowaniami karnymi, także w czasie wyżej wskazanych przesłuchań zarządzanych przez CONSOB.
- 11 Przede wszystkim Corte costituzionale zauważa, że we włoskim systemie prawnym zakres art. 187 quinquiesdecies, mocą decreto legislativo nr 129/2017, został rozszerzony o możliwość ukarania nie tylko tych, którzy nie stosują się do poleceń władz lub opóźniają wykonywanie ich zadań, ale ogólniej, również tych, którzy nie współpracują z tymi organami w celu wykonania właściwych zadań nadzorczych. Zgodnie z art. 187 octies ust. 3 lit. c) decreto legislativo nr 58/1998, wśród funkcji nadzorczych CONSOB widnieje uprawnienie do „przeprowadzenia przesłuchania każdego, kto może mieć informacje co do okoliczności faktycznych”. Nie zostało jednak przewidziane żadne uprawnienie od odmowy udzielenia odpowiedzi na rzecz osoby, która została już wytypowana przez CONSOB jako potencjalny sprawca czynu niedozwolonego, czego stwierdzenie należy do kompetencji samego organu, i która podlega sankcji administracyjnej „o zasadniczo karnym charakterze”.
- 12 Corte costituzionale zauważa z jednej strony, że ewentualne stwierdzenie niezgodności z prawem art. 187 quinquiesdecies, wobec tego, że został on wprowadzony do włoskiego systemu prawnego w wykonaniu szczególnego obowiązku wynikającego z prawa wtórnego UE, groziłoby popadnięciem w sprzeczność z samym prawem Unii, a w szczególności z obowiązkiem, wynikającym obecnie z art. 30 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 596/2014, które uchyliło i zastąpiło dyrektywę 2003/6/WE. Z drugiej strony, wspomniany wyżej obowiązek wynikający z prawa wtórnego Unii może budzić wątpliwości co do zgodności z art. 47 i 48 karty praw UE, które również wydają się uznawać podstawowe prawo jednostki do niepodejmowania czynności zmierzających do samooskarżenia i do nie być zmuszonym do składania zeznań, w podobnych granicach, które można ustalić w oparciu o art. 6 EKPC i art. 24 Konstytucji.
- 13 W odniesieniu do tych zasad karty praw UE oraz w duchu lojalnej współpracy między sądami krajowymi i europejskimi przy określaniu wspólnych poziomów ochrony praw podstawowych – co stanowi cel o pierwszorzędym znaczeniu w odniesieniu do zagadnienia, takiego jak badane w niniejszej sprawie, będącego przedmiotem harmonizacji przepisów – Corte costituzionale uważa za konieczne, przed wydaniem orzeczenia co do przedstawionego mu pytania w przedmiocie zgodności z konstytucją, zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości UE z pytaniem, jaka – w świetle art. 47 i 48 karty praw UE – jest dokładna wykładnia

i ewentualnie moc prawna art. 14 ust. 3 dyrektywy 2003/6/WE, jako mającego nadal zastosowanie *ratione temporis*, a także art. 30 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 596/2014.

- 14 Na poparcie swojego odesłania Corte costituzionale przypomina przede wszystkim, że wszystkie postanowienia włoskiej konstytucji, EKPC, paktu międzynarodowego i karty praw UE, na które powołuje się Corte di cassazione, są zgodne co do uznania prawa konkretnej osoby do nieprzyczyniania się do własnego oskarżenia i do nie bycia zmuszonym do złożenia zeznań (*nemo tenetur se ipsum accusare*). Jednak zdaniem Corte costituzionale wspomniane wyżej prawo nie może samo w sobie usprawiedliwiać odmowy danego podmiotu do stawienia się na przesłuchaniu zarządzonym przez CONSOB, ani dopuszczania się przez niego bezprawnej zwłoki w stawieniu się na tym przesłuchaniu, o ile zostanie zagwarantowane – odmiennie niż miało to miejsce w postępowaniu przeciwko D.B. - jego prawo do nieodpowiadania na pytania zadawane mu podczas samego przesłuchania.
- 15 Corte costituzionale przywołuje również swoje utrwalone orzecznictwo w kwestii „prawa do milczenia” oskarżonego, zgodnie z którym prawo to, chociaż nie jest wyraźnie uznane w Konstytucji, jest potwierdzone jako „niezbędne następstwo nienaruszalności prawa do obrony”, gwarantując oskarżonemu możliwość odmowy złożenia zeznań oraz, ogólniej, skorzystania z możliwości nieudzielania odpowiedzi na pytania sądu lub właściwego organu prowadzącego dochodzenie. Corte costituzionale oświadcza w szczególności, że dotychczas nigdy nie został wezwany do dokonania oceny, czy i w jakim zakresie wspomniane prawo do milczenia, należące do niezbywalnych praw człowieka, które charakteryzują włoską tożsamość konstytucyjną, ma również zastosowanie w kontekście postępowań administracyjnych mających na celu nałożenie sankcji o charakterze „karnym” zgodnie z kryteriami Engel. Wielokrotnie jednak trybunał ten stwierdzał, że indywidualne gwarancje uznane w sprawach karnych przez EKPC i samą konstytucję włoską obejmują również sankcje administracyjne o charakterze „karnym”, oraz że, w szczególności, sankcje administracyjne przewidziane we włoskim systemie prawnym dotyczące wykorzystywania poufnych informacji stanowią, ze względu na ich szczególnie uciążliwy charakter, środki „karne”, co zostało także uznane przez sam Trybunał Sprawiedliwości UE (zob. wyrok z dnia 20 marca 2018 r., C-596/16 i C-597/16, Di Puma i Consob, pkt 38).
- 16 Corte costituzionale powtarza następnie argument podniesiony przez Corte di cassazione, zgodnie z którym wydaje się możliwe do zaakceptowania uznanie tego samego prawa do obrony, które włoska konstytucja przyznaje oskarżonemu o popełnienie czynu niedozwolonego polegającego na wykorzystywaniu poufnych informacji. Zdaniem Corte costituzionale taka uwaga jest tym bardziej ważna, że istnieje ryzyko, iż oskarżony o popełnienie rzeczowego czynu niedozwolonego o charakterze administracyjnym, który musi współpracować z organem nadzoru zgodnie z przepisami wynikającymi z prawa włoskiego i prawa wtórnego Unii

Europejskiej, mógłby rzeczywiście przyczynić się do sformułowania oskarżenia karnego przeciwko sobie samemu.

- 17 Istotnie, w tym względzie Corte costituzionale przypomina, że we włoskim systemie prawnym wykorzystywanie poufnych informacji występuje w tym samym czasie jako czyn niedozwolony o charakterze administracyjnym (art. 187 bis decreto legislativo 58/1998) i jako czyn niedozwolony o charakterze karnym (art. 184 wyżej wymienionego decreto legislativo) i że odpowiednie postępowania mogą zostać wszczęte i być prowadzone równoległe, co rzeczywiście miało miejsce w przypadku D.B., w zakresie, w jakim jest to zgodne z prawem do *ne bis in idem* (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 20 marca 2018 r., C-537/16, *Garlsson Real Estate SA i in.*, pkt 42–63). W konsekwencji, nawet jeśli nie zezwala się na stosowanie w postępowaniu karnym zeznań złożonych organowi administracyjnemu bez gwarancji wynikających z prawa do obrony – w tym ostrzeżenia o prawie do nieudzielania odpowiedzi – jest całkiem możliwe, że takie zeznania uzyskane przez organ administracyjny w drodze zagrożenia sankcjami na wypadek braku współpracy, mogą w konkretnej sprawie dostarczyć organowi informacji mających znaczenie pod kątem uzyskania dalszych dowodów nielegalnego postępowania, przeznaczonych do wykorzystania również w późniejszym procesie karnym przeciwko sprawcy tego postępowania.
- 18 Corte costituzionale potwierdza następnie, że wątpliwości wyrażone przez Corte di cassazione znajdują potwierdzenie w orzecznictwie ETPC dotyczącym artykułu 6 EKPC, zgodnie z którym prawo do odmowy współpracy w zakresie oskarżenia siebie samego i do nie bycia zmuszonym do złożenia zeznań obejmuje prawo każdego, kto stał się podmiotem postępowania administracyjnego, które może skutkować zastosowaniem względem niego sankcji o charakterze „karnym”, do nie bycia zobowiązanym, pod groźbą sankcji w przypadku braku zastosowania się, do przedstawienia organowi informacji, z których może wynikać własna odpowiedzialność tej osoby (zob. wyroki z dnia 4 października 2005 r., *Shannon* przeciwko Zjednoczone Królestwo, pkt 38–41 i z dnia 5 kwietnia 2012 r., *Chambaz* przeciwko Szwajcarii, pkt 50–58). W tym względzie Corte costituzionale przypomina, w szczególności, wyrok ETPC w sprawie *J.B.* przeciwko Szwajcarii, w której potwierdzono konieczność uznania wszystkich gwarancji zapewnionych przez EKPC w sprawach karnych, a szczególnie „prawa do milczenia”, na korzyść podmiotu, przeciwko któremu toczyło się dochodzenie administracyjne w sprawie przestępstw podatkowych i na którego nałożono grzywny o charakterze „karnym”, ponieważ wielokrotnie uchylił się on od odpowiedzi na żądania złożenia wyjaśnień formułowane przez organ właściwy do przeprowadzenia takiego dochodzenia.
- 19 Corte costituzionale zwraca również uwagę na orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE w kwestii prawa do milczenia i przestępstw antykonkurencyjnych, zgodnie z którym po stronie przedsiębiorcy istnieje obowiązek udostępniania Komisji wszelkich informacji dotyczących przedmiotu dochodzenia, wypełniania jej poleceń co do przedstawienia wcześniej istniejących dokumentów i odpowiadania na pytania dotyczące faktów zadawane przez

Komisję, do naruszenia prawa do obrony może zaś dojść tylko wtedy, gdy przedsiębiorcy zadane zostaną pytania, których celem jest, zasadniczo, spowodowanie aby przyznał się on do popełnienia czynu niedozwolonego, biorąc pod uwagę, że zobowiązanie do przedstawienia dowodów w tym zakresie spoczywa na Komisji (zob. wyroki z dnia 18 października 1989 r., C-374/87, Orkem, pkt 27, z dnia 29 czerwca 2006 r., C-301/04 P, SGL Carbon AG, pkt 40 i 44–49, a także z dnia 20 lutego 2001 r., T-112/98, Mannesmannröhren-Werke AG, pkt 77–78). W szczególności, zgodnie z tym orzecznictwem, obowiązek udzielenia odpowiedzi na pytania zadawane przez Komisję nie jest sprzeczny z prawem do obrony ani z prawem do rzetelnego procesu, ponieważ „nie ma przeszkód, aby adresat żądania udzielenia informacji wykazywał w toku późniejszego postępowania administracyjnego lub postępowania przed sądem wspólnotowym, że fakty ujawnione w jego odpowiedziach [...] mają inne znaczenie niż przypisywane im przez Komisję” (zob. wyroki z dnia 20 lutego 2001 r., T-112/98, pkt 77–78, a także z dnia 29 czerwca 2006 r., C-301/04 P, pkt 44–49).

- 20 Jednakże, Corte costituzionale oświadcza, że wyżej wspomniane orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE zostało wytworzone w odniesieniu do osób prawnych, a nie osób fizycznych, w dużej mierze przed przyjęciem karty praw UE i uznaniem jej jako dokumentu posiadającego taką samą wartość jak traktaty. Ponadto, zdaniem Corte costituzionale, omawiane orzecznictwo nie wydaje się być łatwe do pogodzenia z „karnym” charakterem sankcji administracyjnych przewidzianych we włoskim porządku prawnym w przedmiocie wykorzystywania poufnych informacji, ani zgodnie z wyżej wymienionym orzecznictwem ETPC, która wydaje się natomiast uznawać znacznie większe rozszerzenie prawa do milczenia oskarżonego, nawet w kontekście postępowań administracyjnych mających na celu nałożenie sankcji o charakterze „karnym”.
- 21 Podobnie Corte costituzionale zauważa, że nie wynika, aby kiedykolwiek była rozpatrywana przez Trybunał Sprawiedliwości UE kwestia, czy art. 47 i 48 karty praw UE, w świetle wspomnianego orzecznictwa ETPC dotyczącego art. 6 EKPC, nakładają obowiązek podnoszenia prawa oskarżonego do milczenia również w postępowaniu administracyjnym, które może zakończyć się nałożeniem sankcji o charakterze „karnym”. Nawet prawo wtórne Unii Europejskiej nie dało jeszcze odpowiedzi w tej kwestii, która celowo została pozostawiona otwarte przez dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 (zob. motyw nr 11).
- 22 W świetle powyższych rozważań Corte costituzionale stwierdza, że konieczne jest wyjaśnienie, czy art. 14 ust. 3 dyrektywy 2003/6/WE i art. 30 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 596/2014 należy interpretować w ten sposób, że pozwalają one państwu członkowskiemu odstąpić od ukarania osoby, która odmawia udzielenia odpowiedzi na pytania właściwego organu, z których może wynikać jej odpowiedzialność za czyn niedozwolony podlegający karze w drodze sankcji karnych lub administracyjnych o charakterze „karnym”. Dotyczy to również wyrażen „zgodnie z krajowym porządkiem prawnym” państw członkowskich, o których mowa w art. 14 ust. 1 wspomnianej wyżej dyrektywy,

oraz „zgodnie z prawem krajowym”, o którym mowa w art. 30 ust. 1 wyżej wymienionego rozporządzenia, wyrażenia, które w każdym razie wydają się pozostawać bez uszczerbku dla konieczności przestrzegania standardów ochrony praw podstawowych uznanych przez porządku prawne państw członkowskich, w sytuacji, w której prawa te byłyby szersze, niż te uznane na poziomie prawa Unii.

DOKUMENT ROBOCZY